

La població d'ocells aquàtics nidificants al delta del Llobregat el 1992: Cens i distribució

Ricard Gutiérrez

Reserves Naturals Delta del Llobregat. Direcció General del Medi Natural. Còrsega, 329 5è. 08037 Barcelona

Paraules clau.- Nidificació, cens, distribució, aus aquàtiques, 1992, delta del Llobregat.

Resum.- Es presenten els resultats del cens d'aus aquàtiques nidificants al delta del Llobregat corresponent a l'any 1992. S'hi han detectat nou espècies amb reproducció segura i dues més amb reproducció probable. Entre elles, quatre (*Tachybaptus ruficollis*, *Anas platyrhynchos*, *Fulica atra* i *Himantopus himantopus*) han augmentat les seves poblacions, i tres (*Ixobrychus minutus*, *Gallinula chloropus* i *Charadrius alexandrinus*) les han disminuït. Només *Himantopus himantopus* sembla haver expandit la seva àrea de cria al Delta, amb la colonització de nous espais.

Resumen.- Se presentan los resultados del censo de aves acuáticas nidificantes en el delta del Llobregat correspondiente al año 1992. Se han detectado nueve especies con reproducción segura y dos más con reproducción probable. Entre ellas, cuatro (*Tachybaptus ruficollis*, *Anas platyrhynchos*, *Fulica atra* e *Himantopus himantopus*) han aumentado sus poblaciones y tres (*Ixobrychus minutus*, *Gallinula chloropus* y *Charadrius alexandrinus*) las han disminuido. Sólo *Himantopus himantopus* parece haber expandido su área de cría en el Delta, con la colonización de nuevos espacios.

Fins al moment s'ha efectuat un total de tres censos d'ocells aquàtics nidificants al delta del Llobregat (GUTIÉRREZ & SANTA-EUFEMIA, 1987; GUTIÉRREZ & SANTA-EUFEMIA, 1990), que han cobert la totalitat de les espècies d'aus nidificants dels diferents taxons d'ocells aquàtics. A més, s'han realitzat estimacions parcials per espècies concretes com el corriol camanegre el 1988 (SANTA-EUFEMIA et al, 1990) i els ardeïds (GARCIA et al, inèdit).

En aquest article es presenten els resultats del quart cens d'aus aquàtiques nidificants al delta del Llobregat, efectuat el 1992.

MATERIAL I MÈTODES

L'àrea d'estudi ha estat descrita a GUTIÉRREZ & SANTA-EUFEMIA (1990). Cal comentar, però, que la construcció d'infraestructures hidràuli-

ques com el tram de la Riera de Sant Climent entre la C-246 i el mar, han proporcionat nous biotops de cria per a determinades espècies, com el cabusset i alguns ràl·lids i anàtides. La finalització de la construcció i la revegetació natural d'unes basses construïdes a l'interior del camp de golf del Prat de Llobregat també han proporcionat bons indrets de cria per a algunes espècies, bàsicament el cabusset (*Tachybaptus ruficollis*).

Algunes altres àrees, com la bassa dels Llanassos (DF 19/72) o l'estany de la Murtra (DF 19/69), no han pogut ser utilitzades per la fauna per alteracions produïdes per l'home, que han portat al rebliment quasi total de la primera durant el 1991, i al buidat de llims de la segona, amb la consegüent destrucció de la vegetació helofítica i empitjorament de la qualitat de l'aigua (1992).

La realització del cens ha format part del programa de control i seguiment de les poblacions animals de les Reserves Naturals del delta del Llobregat, i ha estat efectuat amb periodicitat mensual, entre març i agost del 1992. S'ha emprat un mínim de tres dies al principi de cada mes per recórrer tots els biotops susceptibles d'acollir ocells aquàtics i s'ha determinat el nombre de parelles formades sobre la base de la detecció de territoris o bé de la troballa d'indicis segurs de reproducció com nius o pollades. Aquestes dades han estat transferides mensualment a mapes escala 1:5.000 o 1:2.000 en fitxes confeccionades per quadrícules UTM 1x1 km, que han facilitat la posterior anàlisi i l'elaboració d'un mapa de distribució de la població reproductora. Dades obtingudes de forma aïllada han estat també incorporades als mapes definitius.

PERSONAL

H. Arbonés, R. Gutiérrez, J. García, M. Puig, F.J. Santaefemí, P. Esteban.

COBERTURA

1. Per espècies

Cabussets: Cens bo, inclou la localització de bona part dels nius de la població.

Ardèids: Cens bo. Potser alguna parella de martinet menut passa desapercebuda en localitats interiors.

Anàtides: Cens bo.

Ràl·lids: Cens que infrarepresenta la població total de polla d'aigua i de rascló. Bon cens de fotja.

Limícoles: Cens bo. Algunes petites poblacions interiors de corriol poden passar desapercebudes, sobretot de corriol petit.

2. Superfície mostrejada

Dels 52 km² considerats, n'han estat visitats regularment un total de 40. La resta correspon a àrees urbanes (4 km²), aeroport (2 km²) i zones agrícoles sense interès per a aquest tipus de cens (6 km²). De les 40 quadrícules mostrejades, 31 han presentat cens positiu, i la mitjana d'espècies nidificants detectada per km² és de 3,77 (figura 1). Les quadrícules amb un major nombre d'espècies corresponen a la Reserva Natural del Remolar-Filipines i sectors adjacents, zona que inclou les majors extensions d'aiguamoll del Delta.

RESULTATS

A la taula 1 es presenten els resultats generals obtinguts per espècies. S'ha comprovat la repro-

Cabusset	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	63 - 65
Martinet menut	<i>Ixobrychus minutus</i>	20 - 22
Agró roig	<i>Ardea purpurea</i>	3 - 4
Ànec coll-verd	<i>Anas platyrhynchos</i>	265 - 274
Ànec cullerot	<i>Anas clypeata</i>	2
Rascló	<i>Rallus aquaticus</i>	7+
Polla d'aigua	<i>Gallinula chloropus</i>	125 - 129
Fotja	<i>Fulica atra</i>	53
Cames-llargues	<i>Himantopus himantopus</i>	42
Corriol camanegre	<i>Charadrius alexandrinus</i>	86 - 101
Corriol petit	<i>Charadrius dubius</i>	14 - 17

Taula 1. Resultats per espècies expressats en nombre de parelles.

n: Reproducció segura
n: Reproducció probable

ducció de 9 espècies; dos més han criat probablement i s'ha exclòs del mapa aquelles espècies que han presentat individus estiuejants o presents a l'àrea sense reproduir-se. Aquestes espècies han estat *Egretta garzetta* i *Bubulcus ibis* que, per primer any, han estat presents al Delta durant tot l'estiu, connectant la migració prenupcial amb la post-reproductora; *Nycticorax nycticorax*, amb presència esporàdica d'algun exemplar o parella fins avançat el mes de juny; *Anas querquedula* i *Chlidonias hybrida*, amb idèntic comportament i *Actitis hypoleucos*, que presenta exemplars aïllats sense comportament reproductor. La presència d'individus adults de làrids i estèrnids no reproductors a les costes deltaïques ha estat també més o menys continuada (*Larus melanocephalus*, *L. ridibundus*, *L. cachinnans*, *L. audouinii* i *Sterna sandvicensis*).

A les figures 2, 3 i 4 es mostren la distribució i el nombre d'efectius presents a l'àrea d'estudi durant l'època de cria.

DISCUSSIÓ

El cabusset (*Tachybaptus ruficollis*) continua el seu increment poblacional apuntat a GUTIERREZ & SANTAUFEMIA (1990). Passa de les 36-37 parcel·les el 1989 a les 63-65 actuals, repartides en 13 quadrícules. Respecte a anys anteriors, els cabussets han colonitzat noves àrees com la Bassa del Prat (DF 23/76), on el 1991 havia estat citat en dispersió post-nupcial i durant la hivernada i on enguany ha criat per primer cop. S'ha estès per les noves basses del R.C. Golf El Prat, amb 16 parcel·les a la DF 22/71. Però, ha disminuït a la bassa dels Llanassos (DF 19/72) on criaven 3 parcel·les el 1989, i ha desaparegut a la Murtra, per les causes apuntades a l'apartat 2. S'ha donat, a més, un increment de les parcel·les que criaven en algunes de les localitats conegudes (Reserva Natural del Remolar - Filipines i R.C. Golf, principalment), en millorar les condicions de l'hàbitat.

Els efectius de martinet menut (*Ixobrychus minutus*) semblen mantenir-se en la tònica dels darrers anys. S'ha anotat tan sols una disminu-

ció dels efectius en les localitats interiors de Viladecans (19/71 i 20/73 principalment), on s'han perdut 4 parcel·les en conjunt, segurament per un deteriorament de les condicions de tranquil·litat d'aquestes àrees. Desapareix també de la Bassa dels Llanassos i la Murtra però, per contra, augmenta lleugerament la població de la zona del Remolar en colonitzar dues parcel·les la Riera de Sant Climent. Dues parcel·les també crien a la Bassa del Prat, gràcies a les mesures de protecció establertes. La població sembla fluctuar lleugerament segons els anys, com passa també en altres àrees (A. Martínez-Vilalta, com. pers. i VOISIN, 1991). Sembla estar estabilitzada a les zones protegides, i se situa entorn de les 20-25 parcel·les, que atorguen importància internacional al delta del Llobregat.

Enguany tampoc no s'ha pogut comprovar amb seguretat la reproducció de l'agró roig (*Ardea purpurea*) al Delta. No obstant això, sembla haver criat en dues o tres localitats, situades en zones protegides. Els problemes relacionats amb la manca de llocs on alimentar-se fàcilment (VOISIN, 1991 i observacions personals), poden ser la causa de la seva dificultat de recuperació a la zona.

La població d'ànec coll-verd (coll-blau segons la terminologia local), *Anas platyrhynchos*, és la que més s'ha incrementat des dels darrers censos. Actualment nia en 17 quadrícules, malgrat que un 50,94% de la població ho fa en una sola localitat (Reguera de les Bogues, DF 21/71). Les mesures de protecció encaminades a l'eradicació de la caça furtiva han fet augmentar els seus efectius, sobretot en zones abans fortament castigades, com la Ricarda (5 parcel·les el 1986, 8+ el 1988, 10+ el 1989 i 48-51 el 1992). Malgrat aquest increment, es concentra quasi exclusivament a les zones protegides i prefereix estanys o canals amb marges vegetats on amagar el niu, i no és tan freqüent en petites basses o recs.

Dues parcel·les d'ànec cullerot (*Anas clypeata*), -palater, al Delta -, han criat a la RNP Remolar - Filipines.

La distribució del rascló (*Rallus aquaticus*), la detecció del qual es basa en el cant territorial

emès, és infrarepresentada al mapa. Però, la zona de la Ricarda és l'àrea on hi ha una major densitat relativa d'ocells, que ocupen els canyissars inundats vora l'aigua.

El mostratge de la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), efectuat com a subproducte de la resta de censos, ha donat uns resultats inferiors als d'altres anys, sobretot al terme municipal de Viladecans. Això és explicable, en part, per manca de prospecció específica, però també per factors observats, com ara l'augment de la pressió sobre l'espècie per pagesos locals i la freqüent destrucció de la vegetació helofítica dels canals de reg d'aquesta àrea, que hauria fet disminuir la superfície aprofitable per a la nidificació.

La fotja (*Fulica atra*) ha patit un lleuger increment en algunes zones, gràcies a les mesures de gestió i protecció aplicades (Reserva Natural Remolar - Filipines) o a la creació de noves superfícies (Riera de Sant Climent). Però ha desaparegut de la Murtra i de les basses de can Dimoni (DF 20/73). Després d'alguns anys dolents per a l'espècie, sembla que els efectius poblacionals reproductors (a l'igual que els hivernants) s'estan recuperant.

El cames-llargues (*Himantopus himantopus*) presenta la mateixa problemàtica que altres anys: la manca de superfície adient per a criar, després de la invasió per vegetació helofítica de la seva antiga gran àrea de cria a la maresma de les Filipines a mitjans dels 80 (ESTEBAN & GUTIÉRREZ, 1986). Enguany, a això cal afegir que unes pluges tardanes a finals de maig - principis de juny han fet perdre la majoria de les postes de les parelles, en inundar els nius. Les mesures de gestió efectuades a les restes de l'estany de la Podrida el 1991, per l'Ajuntament del Prat, portaren a l'assentament d'un petit nucli reproductor de 4 parelles. El 1992 la capacitat d'acollida d'aquesta àrea s'ha vist reduïda pels temporals de llevant de la tardor de 1991 que han reblert part de la zona i que, conjuntament amb les pluges, feren que només una de les vint parelles instal·lades criés. Un segon nucli, establert entre el Remolar i el Golf, ha criat probablement bé a la zona del Golf, però les 6 parelles ins-

tal·lades a la riba de l'estany abandonaren les postes en inundar-se els nius. Una parella crià posteriorment a la zona de la Vidaleta. Passà el mateix amb el nucli 4, de 12 parelles, instal·lades a la Riera de Sant Climent, on s'observaren còpules i territorialitat. Finalment, 2 parelles criaren amb èxit a un indret de la maresma de les Filipines.

El corriol camanegre (*Charadrius alexandrinus*), per la seva part, presenta una tendència a la baixa en algunes àrees de platja entre el riu i la Ricarda, tal com pronosticaven SANTAUEFEMIA i col. (1990), bàsicament per una reducció de l'espai potencialment aprofitable de sorra, desaparegut pel retrocés del litoral, unit a factors de pertorbació humana. Per contra, les poblacions de la platja del Prat (on s'han establert mesures de protecció), interior de Viladecans (en camps agrícoles sorrencs) i platja de Viladecans, estan estabilitzades. S'ha incrementat el volum de parelles que crien en descampats originats per moviments de terres en àrees tranquil·les dintre el perímetre aeroportuari.

Per últim, el corriol petit (*Charadrius dubius*) resulta un tant infrarepresentat per la dificultat de censar-lo acuradament, a causa dels seus hàbits, pel que els resultats apuntats han de ser considerats com a mínims.

CONCLUSIÓ

Els resultats de la temporada de cria de 1992 demostren que les mesures de protecció aplicades en alguns indrets del delta del Llobregat (Bassa del Prat, la Podrida, Reserves Naturals del delta del Llobregat) han millorat o mantingut els nivells poblacionals de la majoria de les espècies i que han estat conflictes concrets, identificats específicament, els responsables de la disminució d'algunes parelles en determinats indrets (cas, per exemple, del corriol camanegre, cames-llargues i martinet menut), vegeu taula 2.

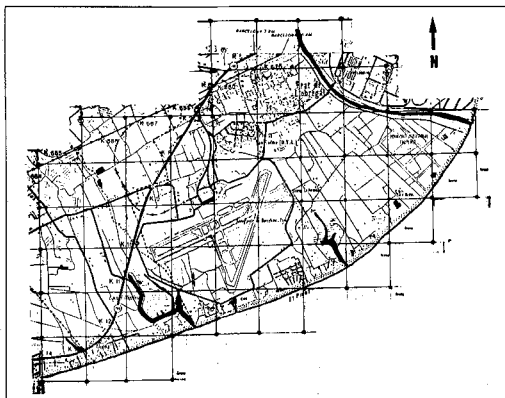
Així mateix, la població de grans ardèids no re-colonitza l'àrea de forma definitiva, malgrat la tranquil·litat d'algunes zones, possiblement per manca d'àrees millors d'alimentació, si més no en el cas de l'agró roig.

- ▲ : Població que s'ha incrementat respecte a censos anteriors o que presenta tendència a l'augment o a l'expansió
- ≈▲: Poblacions que es mantenen, però amb tendència a l'augment o l'expansió.
- ≈ : Poblacions aparentment estables o amb petites fluctuacions.
- ≈▼: Poblacions que es mantenen, però amb tendència a la baixa o a la reducció de localitats de cria.
- ▼ : Població que ha disminuït respecte a censos anteriors o que presenta marcada tendència a la baixa o reducció de localitats de cria.

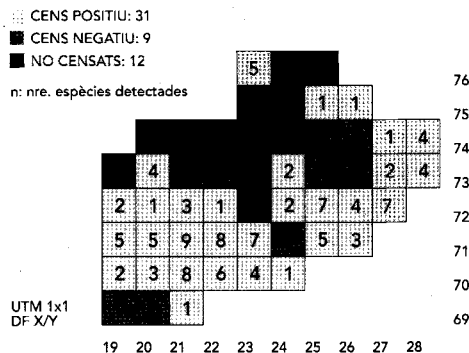
		Nre. parcel·les	Distribució
Cabusset	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	▲	≈
Martinet menut	<i>Ixobrychus minutus</i>	≈▼	▼
Agró roig	<i>Ardea purpurea</i>	≈	≈
Ànec coll-verd	<i>Anas platyrhynchos</i>	▲	≈
Ànec cullerot	<i>Anas clypeata</i>	≈	≈
Rascló	<i>Rallus aquaticus</i>	≈	≈▼
Polla d'aigua	<i>Gallinula chloropus</i>	▼	▼
Fotja	<i>Fulica atra</i>	▲	≈▼
Cames-llargues	<i>Himantopus himantopus</i>	▲	▲
Corriol camanegre	<i>Charadrius alexandrinus</i>	▼	≈▼
Corriol petit	<i>Charadrius dubius</i>	≈	≈

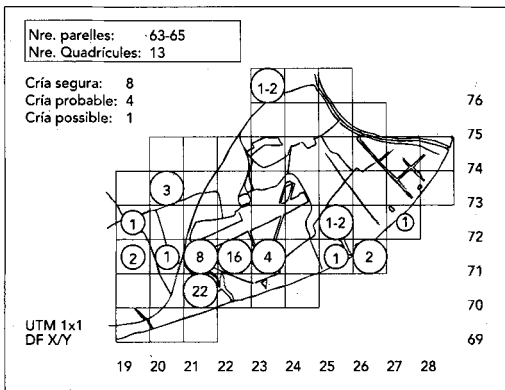
Taula 2. Tendències observades quant al nombre d'espècies censades i al nombre de localitats ocupades. Enguany hi ha una tendència general a la baixa de la distribució en haver-se perdut algunes localitats de l'àrea de Viladecans (vegeu apartat 2).

Mapa de la zona estudiada dividida en quadrícules UTM d'1x1 km.

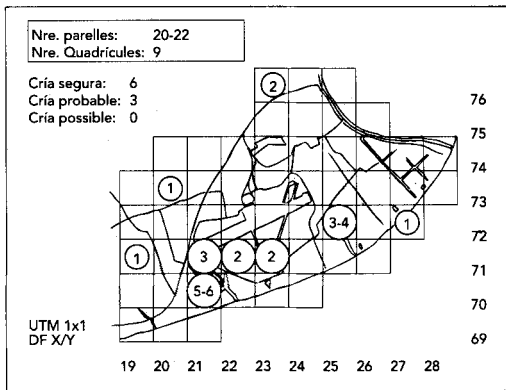

Cens de les aus aquàtiques nidificants al delta del Llobregat de l'any 1992. Superfície mostrejada

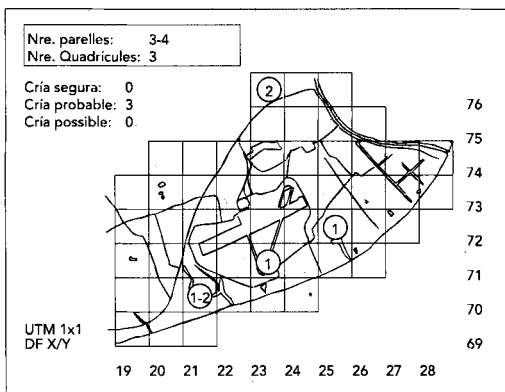

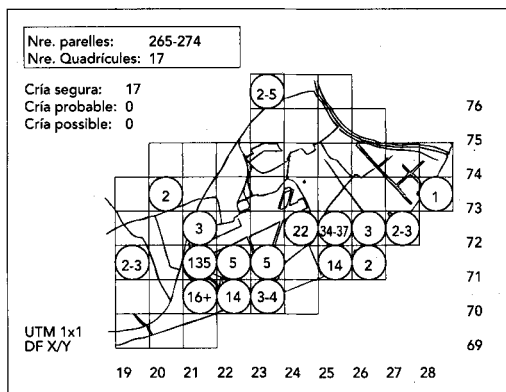
Tachybaptus ruficollis

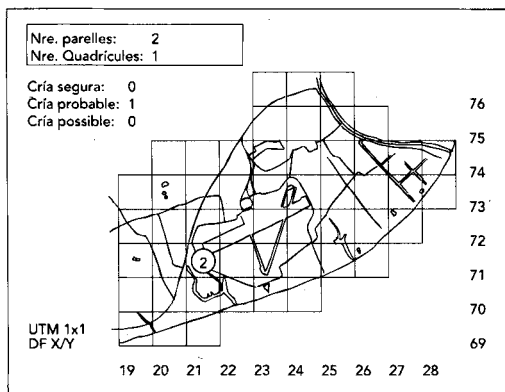
Ixobrychus minutus

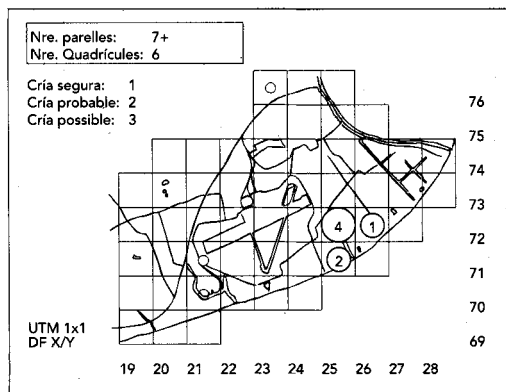
Ardea purpurea

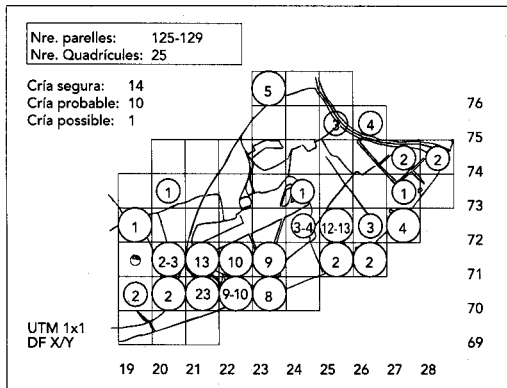
Anas platyrhynchos

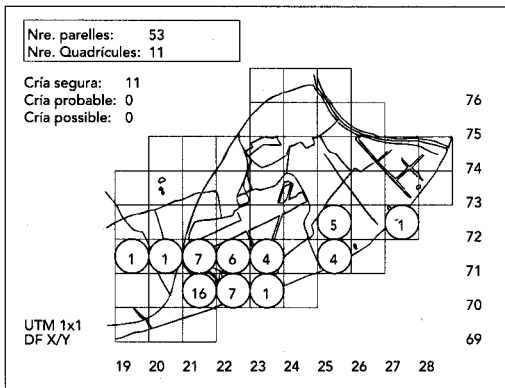
Anas clypeata

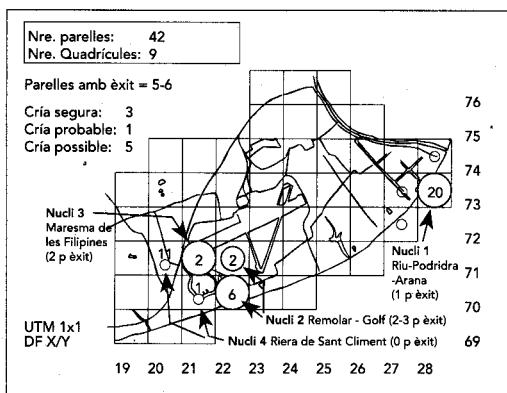
Rallus aquaticus

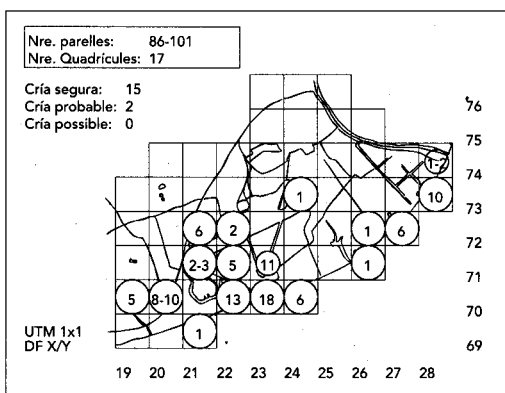
Gallinula chloropus

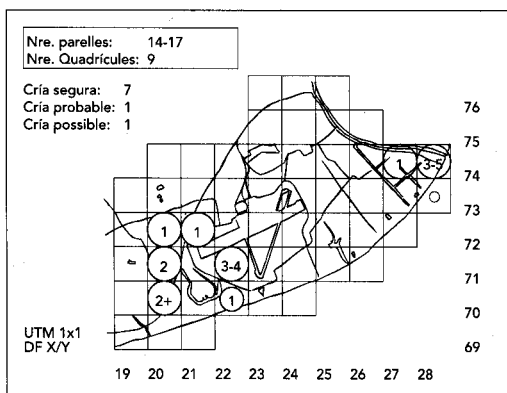
Fulica atra

Himantopus himantopus

Charadrius alexandrinus

Charadrius dubius

BIBLIOGRAFIA

ESTEBAN, P. & R. GUTIÉRREZ (1986). *Anàlisi dels resultats dels censos hivernals de limícols (Aves: Charadriiformes) al delta del Llobregat. Gener 1977-1986*. Universitat de Barcelona. Inèdit.

GARCÍA, J., M. PUIG, F. J. SANTAEUFEMIA, R. GUTIÉRREZ, P. ESTEBAN & M. J. GARCÍA (1990). *Censo de ardèidas nidificantes en el delta del Llobregat, 1990*.

GUTIÉRREZ, R. & F. J. SANTAEUFEMIA (1987). *Cens i distribució de la població d'aus aquàtiques nidificants al delta del Llobregat, 1986*. XXXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos: 97-112. Museu de Granollers. Centre d'Estudis de l'Associació Cultural. Granollers.

GUTIÉRREZ, R. & F. J. SANTAEUFEMIA (1990). *Cens i distribució de les aus aquàtiques nidificants al delta del Llobregat: anys 1988 i 1989*. Butll. Parc Nat. Delta de l'Ebre, 5:25-30.

SANTAEUFEMIA, F. J., T. BALLESTEROS, J. GARCÍA & M. PUIG (1990). *Características de la población nidificante de chorlitejo patinegro (Charadrius alexandrinus) en el delta del Llobregat*. Butll. Parc Nat. Delta de l'Ebre, 5: 31-34.

VOISIN, C. (1991). *The Herons of Europe*. Poyser Ltd. Carlton. England.